บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา

การเลี้ยงโคพื้นเมือง เป็นอาชีพที่อยู่คู่กับเกษตรกรไทยมานาน มีความเกี่ยวเนื่องทั้งทางสังคม ชุมชนในท้องถิ่น เกษตรกรจะถือว่าโคพื้นเมืองเป็นทรัพย์สมบัติที่สำคัญของครอบครัว (บุญมี, 2547) และยังเป็นเหมือนกระปุกออมสินของเกษตรกรไทย ที่คอยค้ำจุนฐานะหรือโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (ญาณิน, 2554) โคจึงนับว่าเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญโดยสามารถเลี้ยงไว้เพื่อใช้แรงงาน บริโภค และจำหน่าย ปัจจุบันการเลี้ยงโคมีการขยายตัวมากขึ้นทำให้เกษตรกรสามารถยึดเป็นอาชีพหลักได้ เนื้อโคจึงจัดเป็นแหล่งเนื้อสัตว์ที่สำคัญแหล่งหนึ่งที่ประชากรในประเทศนิยมบริโภคทั้งการบริโภคสด และนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ เนื้อโคที่บริโภคในประเทศไทยมาจากหลายแหล่ง คือ เนื้อโคพื้นเมือง เนื้อโคลูกผสม เนื้อแม่โคที่ปลดระวาง เนื้อลูกโคนมเพศผู้ เนื้อโคข้ามแดน และเนื้อโคคุณภาพดีที่นำเข้าจากต่างประเทศ (นุชาและคณะ, 2549) จากสถิติ การเลี้ยงโคเนื้อในประเทศไทยมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2545-2549 กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2545 มีเนื้อโคจำนวน 5.9 ล้านตัว เพิ่มขึ้นเป็น 8.0 ล้านตัว ในปี พ.ศ. 2549 โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 9.1% ต่อปี จากจำนวนโคที่มีในปัจจุบันเป็นโคพื้นเมืองประมาณ 5.6 ล้านตัว (ร้อยละ 70) ที่เหลืออีกประมาณ 2.4 ล้านตัว (ร้อยละ 30) เป็นโคบราห์มันแท้และลูกผสม มีเกษตรกรเกี่ยวข้องในภาคการผลิตจำนวน 1.2 ล้านครัวเรือน ในจำนวนดังกล่าวได้เลี้ยงโคเพื่อเป็นอุตสาหกรรมจำนวน 48,703 ราย (กรมปศุสัตว์, 2550)

การเลี้ยงโคเนื้อในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงรายย่อยในหมู่บ้าน โคที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นโคพื้นเมืองซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามแต่ละพื้นที่ และลักษณะการใช้งาน เช่น สีของขน ผิวหนัง และขนาดตัว เป็นต้น การเลี้ยงโคพื้นเมืองของเกษตรกรส่วนใหญ่จะให้โคออกหากินตามทุ่งหญ้าธรรมชาติใช้คนเลี้ยงหนึ่งหรือสองคน เกษตรกรผู้เลี้ยงจะมีทั้งที่เป็นเจ้าของเองและรับจ้างเลี้ยง การเลี้ยงโคมีข้อจำกัดมากมายทั้งในเรื่องของสภาพสังคมและเศรษฐกิจ เกษตรกรผู้เลี้ยงมีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำประกอบกับมีความยากจน มีที่ดินเป็นของตนเองน้อยทำให้ขาดความรู้และทุนทรัพย์ในการพัฒนาการเลี้ยงโคให้ดีขึ้น คุณภาพและปริมาณของพืชอาหารสัตว์ที่ต่ำ อุณหภูมิแวดล้อมที่สูง โรคและแมลงรบกวนชุกชุม ซึ่งจะทำให้โคให้ผลผลิตต่ำ เช่น เปอร์เซ็นต์ซากต่ำ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เจริญเติบโตช้า ขนาดตัวเล็ก (สุวัฒน์, 2535) การปรับปรุงพันธุ์สัตว์ จึงเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถทำให้ผลผลิตดีขึ้นได้ ในประเทศไทยนิยมนำโคพันธุ์ต่างประเทศเข้ามาเพื่อผสมยกระดับสายเลือดโคพื้นเมือง

ลักษณะทางเศรษฐกิจที่สำคัญของโคเนื้อ ได้แก่ ประสิทธิภาพการสืบพันธุ์ น้ำหนักแรกเกิด น้ำหนักหย่านม อัตราการเจริญเติบโต และ ลักษณะภายนอกของสัตว์ เป็นต้น อย่างไรก็ดีการปรับปรุงลักษณะเหล่านี้ให้ดีขึ้น นอกจากการปรับปรุงพันธุ์แล้วยังควรปฏิบัติร่วมกับการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมด้วย (ศรเทพ, 2548) จึงจะสามารถทำให้เพิ่มสมรรถภาพการผลิตโคเนื้อและเป็นที่ต้องการของตลาดเพิ่มมากขึ้น ซึ่งตลาดซื้อขายเนื้อโคสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ตลาดระดับล่างหรือตลาดพื้นบ้าน ตลาดระดับกลาง และตลาดระดับสูง ตลาดพื้นบ้านนับเป็นตลาดโคเนื้อที่สำคัญ และเป็นตลาดใหญ่ที่สุด ส่วนใหญ่เป็นเนื้อโคพื้นเมืองหรือโคลูกผสมที่เกษตรกรเลี้ยง (ชัยณรงค์, 2539) แต่การผลิตโคเนื้อยังไม่เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศเพราะระบบการผลิต และการตลาดโคเนื้อยังไม่สอดคล้องกันจึงมีการนำเข้าในปริมาณที่สูงในขณะที่ประเทศไทยสามารถขยายปริมาณการเลี้ยงให้เพียงพอได้แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีเงินทุนในการจัดหาพันธุ์โคเนื้อเนื่องจากการเลี้ยงโคต้องใช้เงินลงทุนค่อนข้างสูงกว่าจะให้ผลตอบแทนต้องใช้เวลาข้ามปี (นุชาและคณะ, 2549)

จังหวัดลำปางเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีการเลี้ยงโคพื้นเมืองเป็นจำนวนมาก เนื่องจากโคพื้นเมืองเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย ปรับตัวได้ดีกับสภาพแวดล้อมมีความแข็งแรงทนทานต่อสภาพอากาศร้อนชื้น ทนต่อพยาธิและแมลงรบกวนได้ดี เลี้ยงลูกเก่ง และเป็นสัตว์ที่สามารถใช้ประโยชน์จากวัสดุเศษเหลือทางการเกษตรที่มีคุณภาพต่ำที่มีอยู่จำนวนมากในพื้นที่ เช่น ฟางข้าว ข้าวโพด ได้เป็นอย่างดี จากข้อมูลการสำรวจประชากรโคของกรมปศุสัตว์ปี 2551 พบว่าประชากรโคเนื้อในจังหวัดลำปางมีจำนวนโคเนื้อทั้งสิ้น 230,974 ตัว เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจำนวน 18,353 ครัวเรือน ซึ่งแบ่งออกเป็น โคพื้นเมือง โคเพศผู้จำนวน 42,486 ตัว โคเพศเมียจำนวน 125,489 ตัว โคพันธุ์และโคลูกผสมแบ่งเป็นโคเพศผู้จำนวน 22,046 ตัว โคเพศเมียจำนวน 40,953 ตัว (กรมปศุสัตว์, 2552) โดยส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงแบบรายย่อยใช้วิธีการเลี้ยงแบบปล่อยให้โคออกหากินตามทุ่งหญ้าธรรมชาติ เช่น บริเวณทุ่งนาในฤดูที่ว่างจากการทำนา ในช่วงฤดูทำนาจะนำโคไปเลี้ยงบนภูเขาหรืออยู่ในคอกเลี้ยงไว้ตามสวนของเกษตรกร หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วจึงนำโคมาเลี้ยงบนที่ราบดังนั้นจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ก็เพื่อศึกษาลักษณะภายนอกของโคเนื้อในจังหวัดลำปาง รูปแบบวิธีการเลี้ยง การกระจายของประชากรโคเนื้อในจังหวัดลำปาง รวมทั้งศึกษาปัญหาการผลิตโคเนื้อในจังหวัดลำปางเพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขและการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดลำปาง ตลอดจนนำข้อมูลมาวางแผนในการส่งเสริมการเลี้ยงอย่างเป็นระบบต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาประชากร ลักษณะภายนอก และความสมบูรณ์พันธุ์ของโคพื้นเมืองในจังหวัดลำปาง

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะภายนอกกับน้ำหนักตัวและความสมบูรณ์พันธุ์ของโคพื้นเมืองในจังหวัดลำปาง

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงขนาด และการกระจายตัวของประชากร ลักษณะภายนอก และความสมบูรณ์พันธุ์ของโคพื้นเมืองในจังหวัดลำปาง

2. ทราบถึงความสัมพันธ์ของลักษณะภายนอกกับน้ำหนักตัวและความสมบูรณ์พันธุ์ของโคพื้นเมืองในจังหวัดลำปาง

3. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการเลี้ยงโคพื้นเมืองในจังหวัดลำปางต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved